

BORILAČKE VEŠTINE KINE

Pored kuhinje, slikarstva i opere, borilačke veštine (vušu) Kine spadaju u one sadržaje koji se odmah prepoznaju kao “kineski”. *Vušu* su ranije razvijane kao sastavni deo vojne obuke u cilju sticanja dobre fizičke kondicije i umeća borenja. Tokom kineske istorije razvili su se brojni stilovi borenja. Najpoznatije i najčešće upražnjavane forme su: “duga pesnica” (changquan), “južna pesnica” (nanquan) i “nadmoćna pesnica” (taijiquan). Harmonija, mir i tolerancija, su osnovne osobine ovog aspekta kineske duhovnosti.

Tradicionalno, kineske borilačke veštine se mogu deliti po jednom od ova tri principa:

1. unutarne ili spoljašnje (zavisno od toga iz kojeg dela tela se izvode pokreti)
2. južne ili severne (ukazuju na mesto nastanka)
3. Šaolin, Vudang ili Emei (Šaolin je stil koji se razvio iz metoda borbe koji se praktikovao u hramu Šaolinu, u provinciji Henan. Vudang je daoistička planina u provinciji Hubei, a Emei je budistička planina u provinciji Sičuan)

Gledano iz ugla samih borilačkih veština, podelu je moguće izvršiti i na:

1. Forme prazne ruke/šake
2. Koreografski osmišljene pravce kretanja (uključene su dve ili više osoba)
 3. grupnu praksu
 4. sparing
5. *ci gung*, demonstracije moći *cia*

Postoji i ovakva podela:

A. *Duga pesnica* (changquan): stilovi kao – ča, va, pao, hun, fangci, itd.

B. *Taidi* (taiji): stilovi kao – Čen, Jang, Vu, Vu/Hao, Sun, Kun Lun, spontani, čigung, bagua taidi, itd.; i u ovu grupu spadaju i svi drugi stilovi taidija koji su izvedeni iz njih.

C. *Južna pesnica* (nanquan): hung dia, Cai Lo Fo, Mo, tigar i ždral, južna škola, južni emei, pet evolutivnih faza taidija, osamnaest udaraca, južni vudang, bele obrve, beli ždral, itd., preko 400 stilova južnog Šaolina.

D. *Singji* (xingyi): pet evolutivnih faza i dvanaest životinja, povezanih pet evolutivnih faza, osam telesnih položaja, veština baci, pomešana forma, itd.

E. *Bagua* (bagua): bazični bagua, urođeni bagua, latentni bagua, dvanaest prolaza, bagua zmajeve forme, itd.

F. Imitirajući stilovi: majmun, tigar, leopard, ples pijanca, zmija, osam pijanih vila, itd.

G. Drugi stilovi: šest harmonija-osam metoda, vu-đi čuen, liangji, itd.

Oni koji upražnjavaju borilačke veštine imaju posebne kvalitete koji se formiraju shodno načinu na koji se “upotrebljavaju”:

1. ruke
2. oči
3. telesne tehnike
4. koraci
5. duh
6. disanje
7. snaga
8. sposobnosti

Tako se u okviru veština borenja vodilo računa da: pogled prati pokrete ruku ili tela; da su koraci stabilni; da duh bude postojan, jer je on kao oličenje mentalnog stanja individue značajan momenat fizičkog izraza. Kinezi bi rekli da su duhovne (šen) i energetske (či) tehnike bitan deo ove prakse. Da li ćemo disati kratko ili duboko, plućima ili stomakom, bilo je od presudne važnosti. Dah je bio važan za

kontrakciju mišića i snagu udarca ili bloka. A snaga se ovde videla kao jedinstvo duha, daha i pokreta. Onaj ko je sve to uspevaio da objedini u “veštinu”, imao je sposobnost ili umeće, što je ujedno i bilo pravo značenje reči “gongfu”. Međutim, “gongfu” je reč koja opisuje bilo koju sposobnost dovedenu do savršenstva. Dobar kuvar ima “gongfu”, vešt obučar ima “gongfu”, uspešan političar ima “gongfu”. Dakle svako ko je ovladao najdubljim principima svog poziva je “gongfu” majstor. A u borilačkim veštinama Kine majstorstvo je podrazumevalo puno više od pukog ovladavanja tehnikama borbe. To je u najmanju ruku bio skup svih onih kvaliteta koje su Kinezi odvajkada stavljali u lik mudraca.

Na tom putu je vežbanje disanja jedan od ključnih momenata. Umeće disanja, “do savršenstva dovedeno disanje” ili *ćigung* (qigong), je podrazumevalo opuštenost i prirodnost daha i pokreta. Prilikom vežbi disanja, pokrete i vizualizaciju je neophodno izvoditi bez preteranog napora. Bez obzira da li se radi o sedećem, ležećem ili stajaćem položaju, zahtevala se prirodnost. To je ujedno i prvi uslov za sve one koji ulaze u svet borilačkih veština. Prirodnost je ukazivala na veoma tesnu vezu između opuštenosti i spokoja. Dakle, učiniti da celo telo bude relaksirano, bio je prvi korak.

Manipulacija kosmičkom energijom ukazuje da svaka tehnika izvire iz *ćia*; njega su Kinezi imenovali kao *juen ċi* (izvorno, počelno *ċi*). Prvo se vežbalo plućno disanje ili *ċi* udisaja i izdisaja. Upraznjavale su se različite forme plućnog disanja. Bez obzira na vrstu disanja, ono je moralo da bude usporeno (you), uravnoteženo (yun), tanano/nep приметно (xi), dugo (chang) i opušteno (huan). Onda je dolazila vežba kojom se uvodilo disanje stomakom. Nužno je bilo ispoštovati princip da disanje ide od površnog ka dubokom, od brzog ka usporenom. Na samom početku se podrazumevalo da nas vodi *ideja* (yi) o kretanju *ćia*. Ona se vizuelno predstavljala, u nju se usredsređivalo celokupno biće i čovek se oslobađao svih drugih misli. Potom se uvažavalo ulaženje u spokoj. To je bio momenat kada se otelotvorena *ideja* smeštala u *dantian* (abdomen), što je uticalo na radikalne promene stanja celokupne telesne strukture. *Ideja* sprovedena do *dantiana* (abdomena) je jedan od najvažnijih trenutaka u vežbanju *ćigunga*, ali je ujedno to najčudesnije i najtajanstvenije mesto u pripremnom periodu

vežbanja borilačkih vještina. Kroz ovaj proces se uvežbavao jedan od temeljnih principa vještine borenja, kako *energiju* (cí) povezati sa *idejom* (yi).

Samo se “čista srca” moglo uči u *vušu*. Već nekoliko hiljada godina on je sastavni deo kineske prakse održavanja tela i duha u dobroj kondiciji i zdravlju.

Postoje brojni sistemi borilačkih vještina koji se razlikuju po pokretima, disanju, nameni, itd. Oni su određeni jasnim rasporedom koraka i pravcima kretanja. Neki su isključivo borbeni, a neki doprinose očuvanju zdravlja i ukazuju čoveku put ka postizanju dugovečnosti. Prvi se vezuju za umetnost borenja rukama, nožem, motkom, mačem, itd.¹ Mogu se praktikovati individualno, a mogu i sa jednim ili više partnera. U širokoj lepezi vještina borenja, posebno mesto zauzimaju stilovi *taidija*.² Zbog svojih povoljnih efekata na razne aspekte ljudske ličnosti, taidi je predmet istraživanja lekara, psihologa, biologa, fiziologa i filozofa.

Da pogledamo uobičajenu podelu *taidija*:

1. *Stil Čen*. Deli se na staru i novu formu. Staru formu je kreirao Čen Vangling (Chen Wangling). On je takođe razvio i dugi stil od 108 pokreta. To je najstarija forma taidija. Svi drugi stilovi su na neki način potekli od stila Čen.

Istorijski dokumenti iz 1600. godine kažu da je porodica Čen poreklom iz Čendiagoua u okrugu Ven, provincija Henan. Njihov najpoznatiji učitelj je bio Čen Čangsing (1771-1853). On je tokom 1820. godine podučavao čuvenog Jang Lučana (Yang Luchan), koji će kasnije osnovati stil Jang taidija. Čen Čangsing se vezuje i za učitelja poznatog kao Điang Fa (Jiang Fa). Ima istoričara koji kažu da je učenik Čang Sanfenga po imenu Vang Cungjue učio u porodici Čen vještinu kasnije poznatu kao taidičuen, ali je to teško dokazati. Stil Čen će postati međunarodno afirmisan, kroz učenja i demonstracije Čen Fakea (Chen Fake, 1887-1957). On je dugo podučavao u Peking.

¹ Danas se u vještinama borenja koristi oko 18 različitih oružja, nekada ih je bilo oko 400.

² Postoje različiti pogledi na izvore taidia, neki kažu da je taidi kreiran od strane Čang Sanfenga iz dinastije Sung (961-1279), dok drugi veruju da ga je stvorio Han Gongjue i Čeng Lingsja iz dinastije Liang (502-557). A ima i onih koji kažu da je potekao od Sju Sjuanpinga ili Li Daocia iz dinastije Tang (618-907).

2. *Stil Jang*. Osnivač stila Jang je bio Jang Lučan (Yang Luchan, 1800-1873) iz mesta Jungniana u provinciji Hebei. Kao dečak je otišao kod Čen Čangsinga da uči taidi. Kada je odrastao vratio se u svoje rodno mesto i tu je počeo da podučava umetnost borenja. U skladu sa potrebama običnih ljudi, on je napravio određene izmene u stilu Čen, izbacivši pojedine teške pokrete. Njegov stil je kasnije uprostio njegov unuk. Upravo će ta uprošćena forma postati glavna forma stila Jang. Ova forma je veoma prihvatljiva, jednostavna i praktična, tako da je za kratko vreme postala najpopularnija u Kini. Takođe će i Jang Čengfu (Yang Chengfu, 1883-1936) obrazovati brojne učitelje taidija, koji će ovu veštinu popularisati svetom. Bio je sin Jang Điahoua (Yang Jianhou) i unuk Jang Lučana (Yang Luchan). Sa svojim starijim bratom Jang Šaohouom (Yang Shaoho) i prijateljima Vu Đienćuenom (Wu Jianquan) i Sun Lutangom, bili su prvi učitelji taidija u *Pekiškom institutu za istraživanje fizičke kulture* u periodu od 1914-1928. godine. On odlazi u Šangaj 1928. Njegovi sinovi su nastavili porodičnu tradiciju podučavanja taidija. Njegov najstariji sin Jang Čenming je stil Jang preneo u Hong Kong. Srednji sin Jang Čendi (Yang Zhenji) i najmlađi sin Jang Čenduo (Yang Zhenduo, rođen 1926) žive u provinciji Šansi (Shanxi). Svi oni su naslednici i nastavljači čuvene škole Jang.

3. *Stil Vu*. Kreirao ga je Čuen Jou (Quan You, 1834-1902). On je živeo u Dasingu u provinciji Hebei. Poreklom je bio Mandžurac. I on je taidi učio kod Jang Lučana (Yang Luchana). Pratio je drugog Jangovog sina, Jang Banhoua. Čuen Jou je bio poznat po tome što je omekšavao sve pokrete koje je naučio. Njegov sin, Đianćuen je promenio prezime Čuen u Vu, i uzeo je hansko državljanstvo. Vu Đienćuen (Wu Jianquan, 1870-1942) je stvorio stil taidija koji je bio krajnje praktičan i lako prihvatljiv običnom čoveku.

4. *Stil Vu Jusjanga (Wu Yuxianga)*. Vu Jusjang (1812-1880) je uz malu pomoć dva starija brata, bio tvorac novog stila taidija. Oni su učili kod Jang Lučana. Tamo je Vu došao u posed knjige Vang Cungjuea (Wang Zongyue) *O tajđićuenu*. Počeo je temeljno da izučava ovaj spis. Najverovatnije je Vu napisao knjige: *Deset suštinskih tačaka o borilačkim veštinama* i *Četiri reči: poetska tajna taidija – primeniti, pokriti, boriti se i gutati*, koje su postale klasici taidi i vušu veština. Neki kažu da je Vu Jusjang kratko vreme učio i kod porodice

Čen. Njegov najpoznatiji student je bio sestrić Li Jiju (Li Yiyu 1832-1892), koji je napisao nekoliko važnih knjiga o taidiju: *Pet suštinskih reči*, *Tajna opuštanja: dizanje, vođenje, gubitak i oslobađanje* i *Suštine ili taidi pokreti i akcije*. Dvadesetih godina XX veka, taidi postaje veoma popularan u Kini. Negde u to vreme su Jang Čengfu (Yang Chengfu) i Vu Đienčuan (Wu Jianchuan) napravili male modifikacije svojih formi.

Vu Jusjangov taidi je sa malim, prefinjenim pokretima; visoko je fokusiran na balans, senzibilitet i razvoj unutarnjeg *č'ia*.

5. *Stil Sun*. Sun Lutang (1861-1932) je bio iz mesta Dingsiena, provincija Hebei. Sun je bio majstor *singji čuena* (slobodan stil, imitiranje životinja u borbi), kao i *bagua čanga*. On je 1911. godine sledio Hao Veičena (Hao Weizhena) u učenju Vu Jusjangovog taidija, kao i stilova *singji* i *bagua*. Važio je i za neokonfucijanskog i daoističkog učenjaka. Sa posebnom pažnjom je izučavao *Knjigu promena*. Nastavljač ove škole je bio Čeng Manćing (Zheng Manqing, 1901-1975), koji se obučavao u kineskoj medicini, taidiju, kaligrafiji, slikarstvu i poeziji. Od 1928-1935. godine, sa čuvenim majstorom Jang Čengfuom je studirao stil Jang. Uvek je isticao zdravstvene aspekte borilačkih veština.³ Formu Jang je 1946. godine uprostio, pa je 108 pokreta sveo na 37 pokreta. Imao je dosta učenika. Prvo je podučavao u NR Kini, pa onda i na Tajvanu. Kasnije odlazi u Severnu Ameriku i Evropu.

³ Za nervni sistem, kardiovaskularni sistem, disanje, probavni sistem, taidi je veoma pogodno sredstvo za lečenje hroničnih obolenja. U Šangaju je rađeno ispitivanje na 363 bolesnika koji su vežbali taidi. Ustanovljeno je da je preko 80% njih imalo znatno poboljšanje zdravstvenog stanja, a da se njih 60 potpuno oporavilo i vratilo na posao.

U drugoj šangajskoj bolnici je vršeno ispitivanje na 69 ispitanika, hroničnih bolesnika, i utvrđeno je da je preko 82% smanjilo svoja odsustva sa posla usled raznih hroničnih obolenja.

Taidi je sačinjen od određenog broja kružnih pokreta, i tokom vežbanja ima poseban naglasak na "spokoju". Traži se da se tokom vežbanja odstrane sve misli koje nisu u vezi sa taidijem, tako se u dantianu akumulira *č'í*, a misao se sabira u svom najvišem vidu.

Rađeno je još jedno ispitivanje, gde je taidi korišćen kao lek za visoki krvni pritisak. Naime praćen je rad taidia na 14 bolesnika, i posle tri godine kod 8 bolesnika je konstatovano potpuno ozdravljenje, 4 je imalo vidno poboljšanje, kod 2 ispitanika nije bilo nikakvog napretka, što znači da je 85,7% uspešno izlečenih pacijenata.

Međutim, njegovu izmenjenu Jang formu, učitelji porodice Jang nikada nisu zvanično priznali.

6. *Stil Li Žueidunga (Li Ruidong)*. Zna se da je Jang Lučan (Yang Luchan) služio kao učitelj *vušua* kod princa Duana. Kod njega je učio i Vang Lantien (Wang Lanting), inače začetnik ideje o “Pet zvezda taidia”. Te ideje je preneo svom prijatelju i učeniku Li Žueidungu, a kasnije i Si Xingsanu. Vang Lanting je podučavao Li Žueidunga taidiju porodice Čen, Li je od Hui Haia, budističkog kaluđera, naučio veštine Šaolina, od Cong Dunghaija je učio *bagua*, itd. Lijev taidi je u sebi objedinio najbolje i najzanimljivije pokrete pet škola taidija i *vušua*. Od taidija najprisutniji su pokreti porodica Čen i Jang.

Vežbanje taidicuena je proces od “praznog” ka “punom” i od “punog” ka “praznom”. Kroz mukotrpano i naporno vežbanje se dolazi do “imanja”, “punog”. A onda opet “prazno”. Ovde “prazno” ukazuje na stanje u trenutku kada je neko: dobio veštinu, ovladao metodama forme i “razumeo” kako to što je naučio da primeni u praksi. Tu se ulazi u “prazninu” koja je mesto prosvetljenja i najdublja istina bića. Li će to opisati kao “posedovanje veštine bez veštine, ovladavanje bezidejnom idejom svake forme; u tom *bezidejnom* se sabrala istinska ideja i smisao postojanja.

Tako je govorio Li Žueidung.

Po osnivanju NR Kine (1949. godine), 1956. godine dolazi do uproščavanja formi stila Jang. Izbacuju se teški pokreti i formira se taidi od 24 pokreta. *Kineska državna komisija za fizičko obrazovanje i Kineska sportska komisija* 1979. godine prihvataju najznačajnije tačke stilova Čen, Jang, Vu i Sun, kao i neke elemente *vušua*, formirajući popularnu formu od 48 pokreta.

Danas je *vušu* modernizovan. Umanjeni su mu borilački aspekti, a izraženiji su postali estetski i akrobatski. Upravo zbog svoje lepote i gracioznosti, *vušu* će biti modifikovan u sport, koji će svoju promociju imati na Olimpijadi 2008. godine u Peking.

U NR Kini je prvi put 1985. godine održano međunarodno *vušu* takmičenje. U Japanu je 1987. prvi put upriličeno Azijsko *vušu* takmičenje. To su bili prvi koraci u afirmaciji kineskog *vušua*. Tokom azijskih Olimpijskih igara 1990. godine, *vušu* je ušao u redovan program takmičenja i postao je sastavni deo sportskog nadmetanja. Prvo svetsko *vušu* takmičenje je odr-

žano u Pekingu 1991. godine. Od tog trenutka on ulazi na velika vrata u svet.

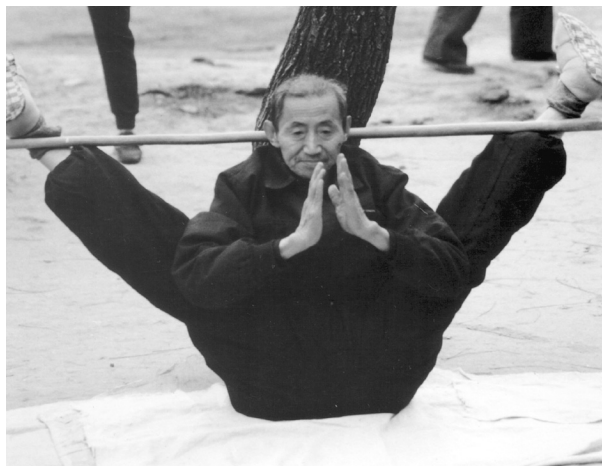
Međutim, da bi *vušu* postao sport, on mora izvršiti brojne korekcije, prvo u pogledu standardizacije pokreta, drugo, u pogledu kriterijuma i zahteva prema takmičarima. Opravdano je pitati da li će tako izmenjeni *vušu* uopšte ličiti na sebe? Izgleda da je to cena koju on mora da plati, ukoliko želi da postane sport. A za one koji u njemu i dalje vide drevnu kinesku veštinu borenja, ostaje da slede reči Lao C'a:

kretati se ne-kretanjem,
boriti se bez borbe.

Znati šta ne znaš, najviše je postignuće,
ne znati šta ne znaš, bolest je.

Bez sukoba pobeđuje,
bez reči odgovara,
bez poziva dolazi.

Život čoveka se temelji u mekom,
smrt njegova u krutom.
Ako je vojska kruta, izgubiće,
ako je drvo kruto, poseći će ga.
Mesto krutog gubi,
mesto mekog dobija.

RADOSAV PUŠIĆ

